

УДК. 336.132:631.11

Трусова Н.В.,
к.е.н., докторант
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА РЕСУРСНОГО ВІДТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті досліджено механізм формування фінансової складової ресурсного відтворення сільськогосподарських підприємств в системі фінансових відносин. Виділені суб'єкти та об'єкти фінансової складової ресурсного відтворення. Обґрунтована необхідність раціонального балансу структури фінансової складової ресурсного відтворення, яка повинна ґрунтуватися на якісних параметрах визначеності умов простого і розширеного фінансового відтворення з урахуванням економічних особливостей циклів кругообігу в сільському господарстві.

Ключові слова: ресурсне відтворення, фінансові ресурси, фінансові потоки, фінансові активи, ринкова вартість.

Аннотация. В статье исследован механизм формирования финансовой составляющей ресурсного воспроизводства сельскохозяйственных предприятий в системе финансовых отношений. Выделены субъекты и объекты финансовой составляющей ресурсного воспроизводства. Обоснована необходимость рационального баланса структуры финансовой составляющей ресурсного воспроизводства, которая должна основываться на качественных параметрах определенности условий простого и расширенного финансового воспроизводства с учетом экономических особенностей циклов круговорота в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: ресурсное воспроизводство, финансовые ресурсы, финансовые потоки, финансовые активы, рыночная стоимость.

Annotation.

In the article the mechanism of forming of financial constituent of resource reproduction of agricultural enterprises is investigational in the system of financial relations. Subjects and objects of financial constituent of resource reproduction are distinguished. The necessity of rational balance of structure of financial constituent of resource reproduction, that must be base on quality parameters of definiteness of terms of simple and extended financial reproduction taking into account the economic features of cycles of rotation in agriculture, is reasonable.

In the conditions of market relations there is a necessity for clarification of methodical tool and integrity of the system of forming of financial constituent of resource reproduction of agricultural enterprises taking into account new business of models that must characterize the real functionality of potential possibilities of enterprises.

Further researches is watching of intercommunications of the system of financial relations, elements of financial potential of reproduction of agricultural enterprises, taking into account principle of synergy, construction of scenario of perspective development of enterprises, that considerably will improve quality of financial management and will provide the competitiveness of economic activity.

Keywords: resource reproduction, financial resources, financial streams, financial assets, market value.

Постановка проблеми. Фінанси – основа економіки, тут створюється національний дохід, що є джерелом формування фінансових ресурсів, одержання й розділу доходів із метою забезпечення відтворення виробництва, отримання прибутку для власників. Аналіз показує, що в процесі ринкових трансформацій саме в сфері ресурсного забезпечення аграрна економіка України понесла найвідчутніші втрати. В перші десятиліття ринкових реформ відбулося постійне скорочення обсягів власних фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств і погіршення умов доступу до зовнішніх джерел їх формування. Подальші позитивні зміни не забезпечили повної компенсації негативних наслідків цих процесів. І на сьогодні фінан-

сове забезпечення поточної діяльності та перспективного економічного розвитку сільськогосподарських підприємств залишається найбільш гострою й болючою проблемою. Її негативним наслідком є постійна збитковість значної частини сільськогосподарських підприємств, висока варіативність фінансових результатів їхньої діяльності, низький рівень кредитоспроможності та інвестиційної привабливості підприємств галузі сільського господарства.

Зазначені проблеми визначають актуальність дослідження з питань забезпечення фінансової складової ресурсного відтворення сільськогосподарських підприємств, об'єктивної оцінки реального стану і ключових чинників впливу, виявлення наявних

можливостей та наукових передумов для стабілізації фінансових процесів у сільському господарстві та адаптації до динамічних змін зовнішнього і внутрішнього економічного оточення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний базис і прикладний інструментарій вирішення актуальних питань аграрних фінансів із формування фінансової складової ресурсного відтворення у сільськогосподарських підприємствах постійно знаходяться в центрі наукових досліджень учених В. Андрійчука, В. Борисова, О. Гудзь, М. Дем'яненко, М. Маліка, Ю. Луценко, П. Саблука, П. Стецюка, О. Шпичака, А. Чупіса. Їхні результати дослідження створили наукові передумови для подальшого наукового пошуку у сфері формування ефективної системи фінансового забезпечення аграрного виробництва України. Разом з тим залишається значна частина проблемних питань, обумовлених постійною динамічною зміною структури та траєкторії розвитку фінансового оточення, наявність яких актуалізує необхідність розширення діапазону досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз особливостей, закономірностей і тенденцій забезпечення фінансової складової ресурсного відтворення сільгосп підприємств та визначення основних напрямів її стабілізації.

Виклад основного матеріалу. Фінансова складова діяльності суб'єктів господарювання в сільському господарстві спрямована на ресурсне забезпечення реалізації їх виробничих, інвестиційних, соціальних, екологічних програм і проектів. Наявність таких програм, розроблених на наукових засадах, є необхідною умовою оцінки потреби і фінансових ресурсах, вибору та оптимізації структури джерел їх формування за критеріями мінімізації вартості або ризику.

Як зазначав академік І. Лукінов, відтворення, охоплюючи всі послідовні стадії виробництва, обігу і споживання, являє собою складну сукупність органічно взаємозв'язаних форм економічного кругообігу. Матеріально-речова, вартісна і грошова форми суспільного продукту, переплітаючись і переходячи з однієї в ін-

шу, нерозривно взаємозв'язані. Темпи ж приросту суспільного виробництва, удосконалення його структури, а також загальна швидкість відтворювальних оборотів визначається об'єктивними умовами, які складаються, економічною стратегією під впливом комплексу регулюючих їх факторів [5, с.3, 9]. Саме останнє є важливішим методологічним принципом, який не втрачає своєї актуальності й зараз, бо в сучасних умовах, як зазначає академік УААН В. Трегобчук, головне завдання полягає в тому, щоб докорінно переорієнтувати аграрну сферу економіки до динамічних змін ринку та прискорити темпи фінансової трансформації [1, с.45]. Лише за цієї умови можна розраховувати на досягнення приросту обсягів та якісних параметрів продукції, значне підвищення продуктивності праці, зниження собівартості її виробництва як основи для посилення конкурентоспроможності не тільки на внутрішньому, але й на зовнішньому ринку.

Таким чином, необхідне дотримання раціональної балансової структури фінансової складової ресурсного відтворення, яка ґрунтується на якісних параметрах визначеності умов простого і розширеного фінансового відтворення з урахуванням економічних особливостей циклів кругообігу, зумовлених відмінностями в техніці й технології, організації та економіці, а також тривалістю періодів окремих стадій і всього циклу. Якщо співставити різні галузі сільськогосподарського виробництва, прослідкувати тенденції зміни структурних комбінацій фінансових факторів в часі і просторі, то неважко переконатись, наскільки нерівномірний вплив на виробництво здійснює фінансовий механізм державного регулювання в міжгалузевому аспекті, наскільки різні його методи і важелі в галузі сільського господарства.

Частково фінансову складову ресурсного відтворення сільськогосподарських підприємств наведено на рисунку 1.

З рисунка випливає, що при функціонуванні сільськогосподарських підприємств насамперед встановлюються їх економічні відносини і взаємозв'язки, а фінансові відносини, у прикладному аспекті - виступають засобом оцінки рівня фінансової стабільності підприємства.

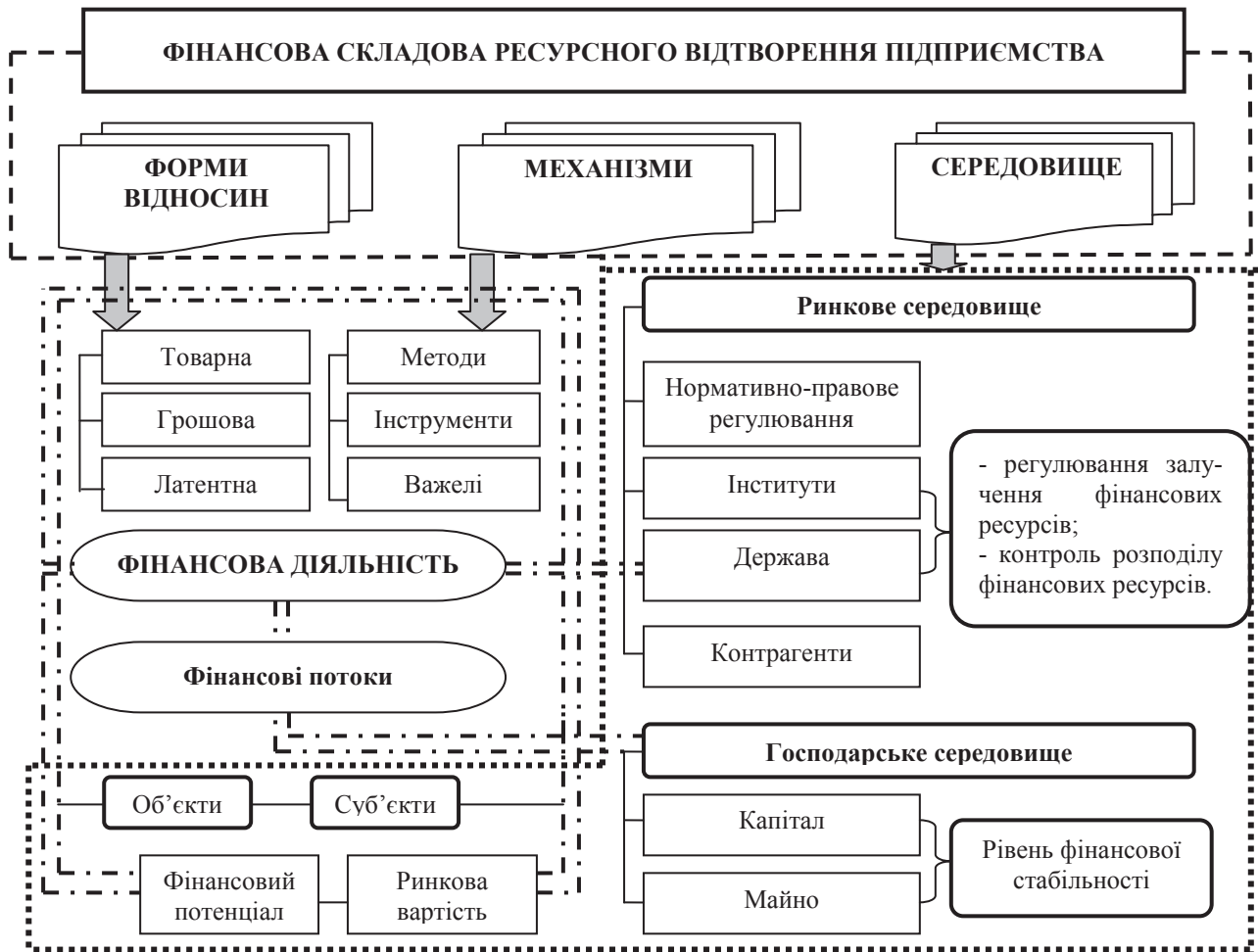

Рис. 1 Фінансова складова ресурсного відтворення сільськогосподарських підприємств*
*Джерело: розроблено автором

Підсумки фінансової діяльності відображаються у фінансових показниках – ліквідності, фінансової стійкості. При цьому фінансові ресурси виступають в якості «поточних і потенційних можливих грошових засобах, які за необхідності можуть бути використані як знаки розподіленої вартості», тому «надійність системи фінансових ресурсів визначається її найбільш слабкою ланкою – недорозвиненість форм господарювання сільськогосподарських підприємств визначає неповну реалізацію фінансових можливостей і навіть уразливість великих форм господарювання» [6, с. 47]. Відповідно, як і всі функціональні системи, система фінансових відносин господарської діяльності підлегла головній мети – забезпеченню зростання ринкової вартості підприємства. Дана система підтримується власною головною цільовою постановою – забезпеченням фінансових передумов діяльності сільськогосподарських підпри-

ємств в поточному і довгостроковому періодах.

Характеристика фінансової складової ресурсного відтворення сільськогосподарських підприємств в системі фінансових відносин пов'язана з виділенням їх об'єктів та суб'єктів. Об'єктом фінансових відносин сільськогосподарських підприємств є їх фінансовий потенціал, який формує рівень фінансової стабільності, а в процесі розподілу – споживання, - відшкодування фінансових витрат через сформований власний капітал та визначення ринкової (справедливої) вартості підприємства. Суб'єктами фінансових відносин виступає держава, підприємства, їх працівники; власники, інвестори, фінансово-кредитні установи та ін.

Фінансова складова ресурсного відтворення сільськогосподарських підприємств в системі фінансових відносин полягає в: уникненні банкрутства, оцінки фінансового стану, фінансовому плануванні та інших за-

ходах. Актуальною є проблема управління капіталом сільськогосподарських підприємств, як основи формування робочого капіталу, що при розвинутій конкуренції забезпечує досягнення основної мети та завдань підприємств – ефективність здійснення фінансової діяльності задля стабілізації рівня фінансової безпеки господарювання.

Зауважимо, що у сучасній ресурсній концепції інакше від звичайної тлумачиться сутність фінансової складової ресурсного відтворення сільськогосподарських підприємств у напряму механізму його досягнення, ступеня врахування фактора часу та ризику й економічної динаміки. Одні вважають, що механізм фінансової складової ресурсного відтворення в контексті стратегічного управління включає ефективне формування фінансових ресурсів, тобто певна категорія підприємств ефективніше ніж інші відбивають ресурси для створення ресурсної нерівноваги, а ринки безпосередньо впливають на можливість одержання ресурсів. Інші розуміють механізм фінансової складової ресурсного відтворення як ефективне інвестування фінансових ресурсів в основний капітал підприємства в поєднанні з відмінними організаційними здібностями, тобто саме внутрішньогосподарські процеси є об'єктом стратегічного управління [7, с. 59-65].

Відомо, що часовим критерієм для авансування фінансових ресурсів має бути один кругообіг, після якого вони відшкодовуються і вступають у наступний.

Рух ресурсів у сфері обігу продовжують рух виробничих ресурсів, крім цього ресурси в обох сферах мають спільну рису – вони повністю витрачаються й відновлюються у вартісній та натурально-речовій формах після кожного кругообігу. Виходячи з теоретичних визначень фінансових потоків як осно-

ви фінансових ресурсів, є припущення, що фінансові потоки також є об'єктом кругообігу вартості. Їх рух визначають позитивні та негативні фінансові потоки, які утворюють при надходженні й витрачанні грошових засобів підприємства. Таким чином, авансування фінансових ресурсів у кругообіг є негативним фінансовим потоком, який не збільшує вартість.

Відкритим залишається питання стосовно форм функціонування потоків. Якщо фінансові ресурси набувають матеріальної та латентної форм у процесі трансформації вартості, то фінансові потоки описують тільки вартість зміни в процесі їх руху, тобто не віддзеркалюють уречевлену форму вартості. На наш погляд, в сільськогосподарських підприємствах фінансовий потік можна використовувати як рух сукупності ресурсів за окремими видами діяльності (операційною, інвестиційною, фінансовою), що віддзеркалює єдиний їх рух у процесі кругообігу вартості, форми використання ресурсів в момент надходження в сфері виробництва й обігу та показує їх результативність.

Висновки. Отже, в умовах ринкових перетворень постає необхідність у переосмисленні й уточненні методичного інструментарію та цілісності системи формування фінансової складової ресурсного відтворення сільськогосподарських підприємств з урахуванням нових бізнес-моделей, які б характеризували реальну функціональність потенційних можливостей підприємств.

Подальшим дослідженням є відстеження взаємозв'язків системи фінансових відносин, будови сценаріїв перспективного розвитку підприємств, що значно поліпшить якість фінансового управління та забезпечить конкурентоспроможність господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні і практичні аспекти) / Відп. редактор акад. УААН В.М.Трегобчук. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2010. – 259 с.
2. Дем'яненко М.Я. Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку (доповідь) / М.Я. Дем'яненко / Економіка АПК. – 2007. – С. 4-18.
3. Крючківська Т.О. Вплив інтелектуального капіталу на ринкову вартість підприємства / Т.О. Крючківська // Економіка: зб. Наук. Праць; за ред. акад АПН України І.Ф. Прокопенко. – Харків: ХПНУ, 2006. – Вип. 6. – С. 59-65.

4. Левчаев П.А. Обеспечение стоимостного прироста финансовых ресурсов экономических субъектов в условиях инновационной экономики: теория и методология исследования: монография / П.А. Левчаев. – М.: ИД «ФИНАНСЫ и КРЕДИТ», 2008. – 216 с.
5. Лукинов И.И. Воспроизводство и цены. – М.: Экономика, 1987. – 362 с.
6. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємства: [монографія] / О.Г. Мендрул. – К.: КНЕУ, 2002. – 272 с.
7. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: [монографія] / П.А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.